

operators. It is proved that in modern English software discourse the possibility of parallel use of semiotic potential of natural language and programming elements for the providing of the communication with a computer is still represented.

Key words: communication, word building, operating system, metaphor.

Стаття надійшла до редакції 27.01.2013 р.

Прийнято до друку 28.02.2013 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Дмитренко В. І.

УДК 811.112.2'42

О. Ю. Бондарчук

ЛІНГВОКУЛЬТУРНА ТИПОЛОГІЯ «AUSSTEIGER» У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Зважаючи на поліпарадигмальність та антропоцентричну орієнтованість сучасної лінгвістики, об'єктом дослідження стає мовна особистість, що по-своєму концептуалізує та категоризує людський досвід. Типізація мовної особистості здійснюється у різних аспектах: психологічному, соціологічному, лінгвістичному, культурологічному та ін., що сприяє лінгвокультурному опису мовної особистості. В культурологічному аспекті мовною особистістю є лінгвокультурний типаж – загальне уявлення про людину на основі релевантних об'єктивних соціально значущих етно- і соціоспецифічних характеристик поведінки таких людей [1], тобто типажі – це впізнавані образи представників певної культури, сукупність яких і складає культуру того чи іншого суспільства [2, с. 8]. Певні характеристики мовної особистості мають діагностичне значення для встановлення специфіки національного характеру (В. Г. Верещагін, Е. М. Костомаров, В. В. Красних, В. П. Нерознак, О. Б. Сиротініна).

У різних лінгвокультурах були досліджені такі типажі: «пожилой человек» у російській та осетинській (Т. С. Валієва), «русский интеллигент» (О. А. Ярошенко), «чиновник» (І. А. Щеглова) у російській, «британская королева» (І. А. Мурзінова), «английский дворецкий» (Т. В. Бондаренко), «английский сноб» (А. Ю. Коровіна) у англійській лінгвокультурі та ін.

Мета даної статті – дослідження лінгвокультурних підтипів «Aussteiger» на матеріалі публіцистичного дискурсу, інтернет-форумів. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі завдання: 1) визначити поняття «лінгвокультурний типаж»; 2) встановити та описати підтипи «Aussteiger» у німецькій лінгвокультурі.

Сучасні лінгвістичні дослідження розглядають лінгвокультурні типажі з позицій лінгвокультурології, лінгвоконцептології та лінгвоперсонології. Лінгвокультурний типаж – це абстрактне ментальне утворення, яке у дослідницькому аспекті є різновидом концепту. У терміні «лінгвокультурний типаж» закладена культурно-діагностична значущість типізованої особистості для розуміння відповідної культури та вивчення цієї особистості з позицій лінгвістики [2, с. 22]. Лінгвокультурний типаж співвідноситься з іншими поняттями, що характеризують людину крізь призму її комунікативної поведінки. В якості важливих суміжних понять слід відзначити «роль», «стереотип», «амплуа», «персонаж», «імідж», «мовний портрет» [3, с. 181]. Основою для виділення лінгвокультурних типажів слугують ознаки соціального класу, способу життя, місцевості, подій, що асоціюються з типажем [3, с. 260]. Особливість будь-якого лінгвокультурного типажа полягає у неоднорідності соціальної групи, яка є об'єктом соціолінгвістичного та лінгвокультурологічного аналізу, у амбівалентному ставленні до них у суспільстві, у розумінні змінності як базових, так і супроводжуваних характеристик цього типажа при збереженні його самототожності [4].

У німецькій лінгвокультурі існує типаж «Aussteiger» – люди, що відрізняються від загальної маси суспільства, їхня поведінка характеризується певними особливостями і викликає до себе ціннісне ставлення, що зафіксоване у мовній свідомості та втілене у мовному матеріалі, що розкриває специфіку німецького національного характеру. У Німеччині все більше людей шукають альтернативних форм життя та з різних причин залишають суспільство, отже, лінгвокультурний типаж «Aussteiger» можна поділити на підтипи:

1) Aussteiger, які змінюють місце проживання та переїжджають в село: «*Rückzug in die Natur, Wechsel des Wohnorts*» з практичних причин. Цей підтип не бажає залежати від ринку та грошей, тому виходить з суспільства і живе самотником у своєму новому світі: «*Aussteigen und Abschalten*»;

2) Aussteiger, які змінюють професію або спосіб заробляти гроші: «*Veränderung des Gelderwerbs, Umsteigen auf andere Arbeit*». Причиною для такого рішення може бути невдоволення своїм професійним становищем. Робота втомлює, духовно виснажує, нема перспективи кар'єрного росту. Причиною залишити професію може бути пошук нового покликання, нових професійних звершень: «*... verlassen ihren Beruf nicht aus Frustration, sondern weil sie eine neue Herausforderung suchen* [5]». Aussteiger почувають себе недооціненими та вважають свою зарплатню низькою: «*Ich fühle mich unterbewertet und unterbezahlt* [6]», часто задумуються про роботу, що співпадає з хобі: «*Oft stelle ich mir vor, wie es wäre einen Job im Rahmen meines Hobbys zu haben* [6]»;

3) Aussteiger, що виходять з суспільства з ідеологічних причин, бо змінюють світогляд та ставлення до навколишнього: «*Aussteigen und individueller leben*». Знайти розвиток своєї життєвої лінії – звичайний

крок кожної людини, та якщо цей процес відбувається протилежно до норм і цінностей суспільства, то мова йде про відчуження від цього суспільства. Найгострішими формами цього підтипу є процес дарування свого майна «*Schenkertum*», відмова від споживання продуктів сучасного ринку «*Konsumverweigerung*» та явище лісової людини, що живе відлюдником ізольовано від цивілізації «*Waldmenschen*»;

4) *Aussteiger*, які шукають пригод: «*Aussteigen und Riskieren*». Залишити своє звичайне оточення – завжди ризик, а для цього підтипу важливо поставити все на карту: «... *bei dieser Form geht es genau darum, alles auf eine Karte zu setzen* [7]»;

5) *Aussteiger*, що тимчасово залишають своє звичне життя. Спираючись на Біблію (Мойсей, книга третя, розділ 25), кожного сьомого року необхідно відкладати будь-яку роботу. Першими були професори, які регулярно брали відпустку на семестр для дослідницької роботи, так звані «*Sabbaticals*» (від *der Sabbat* – субота, день відпочинку та свято у євреїв). На даний момент поняття «*Sabbatjahr*» вкорінилося і у звичайному робочому світі. Це рік для відпочинку, щоб набратися нових сил і ідей: «*Dort steht er für ein Jahr Pause oder Ausstieg, um sich zu erholen und hinterher wieder mit neuer, frischer Kraft einzusteigen* [8]»;

6) *Aussteiger*, які прагнуть виділитися з сірої маси та обирають субкультуру, що відповідає новому світобаченню: «*Abtauchen*» *in eine Subkultur*». Головне бажання цього підтипу – виразити свою індивідуальність, здивувати, жити за відмінними від загальних норм правилами;

7) *Aussteiger*, які здійснюють вихід з суспільства внутрішньо. Вони відкидають існуючі суспільні норми, не дотримуються їх, але місця проживання та професії не змінюють. Це так звана «внутрішня еміграція» – «*innere Emigration*», що виникла у повоєнній Німеччині для протиставлення емігрантам, що залишали країну, н.п. полеміка Франка Тіса з Томасом Манном [9];

8) *Aussteiger*, які прагнуть з багатьох причин залишити альтернативну соціальну групу та знову інтегруватися в суспільство «... *in die Gesellschaft wieder voll einzusteigen* [10]». Передусім це повії, що не можуть через вік чи сімейні обставини вести подвійне життя: «... *Frauen, die aus der Prostitution aussteigen wollen. Das Anstrengende ist nicht der Job als solcher, sondern das Doppelleben.* [11]»; представники (нео)нацистської субкультури, що через родичів чи нових знайомих змінили погляди, і хочуть повернутися до звичного життя: «*Man ist geblendet, dass man glaubt, man sei auf der richtigen Seite* [12]».

Образно-перцептивні характеристики лінгвокультурного типажа «*Aussteiger*» дозволяють виділити типових представників німецького соціуму, що своєю поведінкою протестують проти встановлених норм та цінностей, залишають суспільство або певну соціальну групу. Це монахи, селяни, філософи, представники субкультур, письменники та ін. Серед підтипів лінгвокультурного типажа «*Aussteiger*» надаються до

виокремлення дві групи *Aussteiger*: 1. ті, що прагнуть залишити суспільство, та 2. ті, що хочуть повернутися до звичайного життя. Перспективу дослідження вбачаємо у розвідці синонімічного ряду слів *Aussteiger* та *aussteigen*.

Список використаної літератури

- 1. Ярмахова Е. А.** Коммуникативный типаж «чудак» в английской лингвокультуре / Е. А. Ярмахова // Интенсивное обучение иностранным языкам: проблемы методики и лингвистики. Вып. 2. Волгоград: Перемена, 2004. – С. 105 – 113.
- 2. Карасик В. И.** Лингвокультурный типаж: к определению понятия / В. И. Карасик, О. А. Дмитриева // Аксиологическая лингвистика: лингвокультурные типажы. Волгоград: Парадигма, 2005. – С. 5 – 25.
- 3. Карасик В. И.** Языковые ключи / В. И. Карасик. – Москва: Гнозис, 2009. – 406 с.
- 4. Крысин Л. П.** Современный русский интеллигент: попытка речевого портрета / Л. П. Крысин // Русский язык в научном освещении, 2001. – №1. – С. 90 – 106.
- 5. Lehrer** haben Lust auf Neues. – Режим доступу: www.uzh.ch/news/articles/2010/die-lehrer-haben-lust-auf--neues.html.
- 6. Beruflicher** Neuanfang – aussteigen oder lieben aufschieben. – Режим доступу: <http://www.hauptsache-bildung.de/2011/beruflicher-neuanfang-aussteigen-oder-lieber-aufschieben/>.
- 7. Raffi** Stepanian – ein Aussteiger in den Strassen von New York City. – Режим доступу: <http://www.auswandertips.com/aussteigen>.
- 8. Sabbatjahr.** – Режим доступу: <http://www.sabbatinfo.de/00000198610e6b203/03582a99440c86545/000001986d0d0af06/index.html>.
- 9. Вікіпедія.** – Режим доступу: <http://de.wikipedia.org/wiki/Aussteiger>.
- 10. Kompetenznetz** Schizophrenie (KNS). – Режим доступу: www.kompetenznetz-schizophrenie.info.
- 11. Prostitution** ist nichts fuer ewig. – Режим доступу: <http://www.taz.de/!67784/>.
- 12. Welche** Gruende gibt es fuer den Ausstieg aus der rechten Szene? – Режим доступу: www.netz-gegen-nazis.de/frage/welche-gruende-gibt-es-fuer-den-ausstieg-aus-der-rechten-szene.

Бондарчук О. Ю. Лінгвокультурна типологія «Aussteiger» у німецькомовному дискурсі

У статті визначено поняття лінгвокультурного типажу з позиції лінгвокультурології, зазначена актуальність дослідження, виокремлено та вивчено мовні засоби вираження досліджуваного типажу, описано підтипи лінгвокультурного типажу «Aussteiger» у німецькому соціумі на матеріалі публіцистичного дискурсу. На прикладах продемонстровані два основних підтипи *Aussteiger*: ті, що хочуть залишити суспільство та ті, що хочуть повернутися до звичайного життя. Також намічені перспективи подальшого дослідження даної теми.

Ключові слова: лінгвокультурний типаж, мовна особистість, *Aussteiger*.

Бондарчук Е. Ю. Лингвокультурная типология «Aussteiger» в немецкоязычном дискурсе

В статье определено понятие лингвокультурного типажа с позиций лингвокультурологии, указана актуальность исследования, выделены и выучены языковые средства выражения исследуемого типажа, описаны подтипы лингвокультурного типажа «Aussteiger» в немецком социуме на материале публицистического дискурса. На примерах продемонстрированы два основных подтипы Aussteiger: те, которые хотят покинуть общество и те, которые хотят вернуться к нормальной жизни. Также намечены перспективы дальнейшего изучения данной темы.

Ключевые слова: лингвокультурный типаж, языковая личность, Aussteiger.

Bondarchuk O. Yu. Linguocultural Typology of the “Aussteiger” in the German Discourse

The article deals with the notion of the “linguocultural type” in the linguocultural studies and its topicality in German language. The language means of expressing investigational type were singled out and studied. The subtypes of the linguocultural type “Aussteiger” in the German speaking society are described on the material of journalistic discourse. The examples shown, that there are two main subtypes Aussteiger: those who want to leave the community and those who want to return to normal life. The prospects of the subject at hand further study are outlined as well.

Key words: linguocultural type, language personality, Aussteiger.

Стаття надійшла до редакції 02.02.2013 р.

Прийнято до друку 28.02.2013 р.

Рецензент – к. філол. н., доц. Лисецька Н. Г.

УДК 811.111'42

О. Р. Бурдейна

МЕТАФОРИЧНІ МОДЕЛІ КОНЦЕПТУ INSULARITY

Традиційна теорія виокремлювала лише декілька способів утворення метафори та обмежувала вживання терміну. Метафора розглядалась як мовний засіб для заміни лексем, тоді як в основі метафори лежить субституція та взаємодія ідей і зміна контексту. Актуальністю даної розвідки є розгляд процесу метафоризації в когнітивній площині, що є невід'ємним для сучасних лінгвістичних студій, фокусом дослідження яких є інтеракція ментальних та мовленнєвих парадигм.